

ἄμπακος ὁ, σύνηθ. *ἄδδακος* πολλαχ. *ἄμπακος* Ἦπ. κ. ἄ. *ἄδδακος* Λέσβ. κ. ἄ. *ἄμπακος* Κωνπλ. *ἄδδαχος* Θήρ. Κύθν. Σῦρ. (Ἐρμούπ.) *ἄδδαχους* Σάμ. (Μαραθόκ. κ. ἄ.) *ἄμπακας* Ἦπ. Κύθηρ. Πελοπν. (Ἀρκαδ.) Στερελλ. (Αἰτωλ.) κ. ἄ. — Λεξ. Μ. Ἐγκυκλ. Βλαστ. *ἄδδακας* Θράκ. (Αἰν. κ. ἄ.) Λέσβ. *ἄδδαχας* Κρήτ. *ἄδδεκο* Ἀπουλ. (Καλημ.)

Ἐκ τοῦ Ἰταλ. *abbaco*, ὃ ἐκ τοῦ Λατιν. *abacus*, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ ἀρχ. Ἑλλην. *ἄβαξ*. Πβ. G Meyer Neugr. Stud. 4,10, ΣΨάλτην ἐν Ἀθηνῶν 29 (1917) Λεξικογρ. Ἀρχ. 31, ΖΖαμάν. ἐν Ἐκπαίδ. Ἐπιθεωρ. 1,99 καὶ A Maidhof Neugr. Rückwand. 2.

1) Πίναξ σχολικός, ἀβάκιον Λέσβ.: Φρ. *Θά σι γράφου 'ς τὸν ἄδδακον!* (θὰ σὲ καταγγείλω εἰς τὸν διδάσκαλον). *Βάλιν τὸν νοῦ σ' 'ς τὸν ἄδδακα!* (πρόσεχε εἰς τὸν ἄμπ.) Πβ. *πλάκα*. β) Ἄμμος (ἢ σημασία προήλθεν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους τὸ σχολικὸν ἀβάκιον ἐκαλύπτετο δι' ἄμμου, ἐφ' ἧς ἔγραφον, δηλ. τὸ περιεχόμενον ἀντὶ τοῦ περιέχοντος) Πελοπν. (Λακων.) Στερελλ. (Αἰτωλ.): Φρ. *Ξέρει τὸν ἄδδακο τῆς θάλασσης* (ἐπὶ τοῦ γνωρίζοντος πολλά, τοῦ σοφοῦ. Συνών. φρ. *ξέρει τὸν ἄμμο τῆς θάλασσης*) Λακων. *Πῆρι λιπτά τὸν ἄμπακα τ'ς θάλασσης!* (δηλ. πολλά) Αἰτωλ. || Συνεκδ. ἐπὶ πλησμονῆς παντὸς πράγματος (πβ. *ἄμμος* 1) σύνηθ.: *Πήραμι λιπτά τὸν ἄμπακα* (εἰσεπράξαμεν πολλά χρήματα) Αἰτωλ. *Ἦταν κόσμους οὐ ἄμπακας* (ἦσαν πολλοὶ ἄνθρωποι) αὐτόθ. *Ἦτανι ἄμπακας φέτον σταφύλια* αὐτόθ. *Ἐβγάλαμι τὸν ἄμπακα κομμύδια* (πβ. συνών. φρ. *ἦκα με πεπόνηα τὴν ἄβυσσο, ἐρέκα ἄδυσσε ὕω*) αὐτόθ. *Ἐμαθι χαμπέρια τὸν ἄμπακα* (ἔμαθε πολλὰς εἰδήσεις) αὐτόθ. || Φρ. *Ξέρει τὸν ἄδδακο* (γινώσκει πολλά, εἶναι σοφός, εὐφυής. Συνών. φρ. *ξέρει τὴν ἄβυσσο*) Θήρ. Κύθν. Πελοπν. (Δημητσάν. Μεσσ.) κ. ἄ. *Κατέχει τὸν ἄμπακο* (συνών. τῆ προηγουμένη) Κύθηρ. *Τρώει τὸν ἄμπακο* (ἐπὶ τοῦ πολυφάγου. Συνών. φρ. *τρώει ἔναν ἄδυσσο* (ἰδ. *ἄβυσσο*) - *τὸν περὶδρομο* - *τὸν κόρακα*) Πελοπν. (Λακων.) Προπ. (Κύζ.) *Τρώει τὸν ἄμπακό του* (συνών. τῆ προηγουμένη. Ἦ ἄντων. *του κατ' ἀναλογ.* πρὸς τὴν φρ. *ἦκουσε τὸν ἄμπακό του*) ἄγν. τόπ. *Ποῦ νὰ φάς τὸν ἄμπακα!* (Ἀρά. Συνών. φρ. *ποῦ νὰ φάς τὸν κόρακα* - *τὸν περὶδρομο!*) ἄγν. τόπ. *Ἐφαγε τὸν ἄμπακο* (ἐδάρη ἐπὶ πολύ. Συνών. φρ. *ἔφαγε ξύλο πολὺ*) ἄγν. τόπ. *Ἦκουσε τὸν ἄμπακό του* (ἢ φράσις φαίνεται ὅτι προήλθεν ἐκ παλαιότερας *ἦκουσε τὸν ἄμπακο* = *ἦκουσε* πολλά. *ἦκουσε* πολλὰς ὕβρεις, καθυβρίσθη. Συνών. φρ. *ἄκουσε τὸν ἐξάπαλμο* - *τὸν ἀναβαλλόμενο*) Χίος θ' *ἀκούση τὸν ἄμπακό του* Κωνπλ. *Τοῦ διάβασε τὸν ἄμπακο* (ὕβρισην αὐτὸν πολύ. Ἦ φρ. *κατ' ἀναλογ.* τῆς φρ. *τοῦ διάβασε τὸν ἐξάπαλμο*. Συνών. φρ. *τὸν διάβασε καλά, τὸν ἔψαλε καλά*) Χίος *Ἄμε νὰ σοῦ διαβάσουν τὸν ἄμπακο!* (ὕβρις πρὸς ὄχληρόν καὶ ἀνόητον) Ζάκ. *Θὰ σοῦ ψάλω τὸν ἄμπακο!* (θὰ σὲ ἐξυβρίσω) Κυκλ. *Τοῦ ψαλε τὸν ἄμπακο* Ἄνδρ. Θήρ. Σῦρ. κ. ἄ. *Θὰ σοῦ δώσω τὸν ἄδδακο!* (εἰρωνικῶς οὐδέν!) Πελοπν. (Σπάρτ.) *Ξέρει τὸν ἄμπακο* (συνών. τῆ προηγουμένη) Εὐβ. (Αὐλωνάρ.) *Τί θὰ μοῦ δώσης;* — *Τὸν ἄμπαχο!* (συνών. τῆ προηγουμένη) Κωνπλ. *Τοῦ ἔμεινε ὁ ἄμπακος* (συνών. τῆ προηγουμένη) Πελοπν. (Βασαρ.) *Ἐἴταμε τὸν ἄδδακο* (εἴπομεν ἀνοησίας. Οἱ πολλοὶ λόγοι, αἱ φλυαρίαι, συνήθως εἶναι καὶ ἀνόητοι) Κεφαλλ. *Μᾶς λές τὸν ἄδδακο* (συνών. τῆ προηγουμένη) Κεφαλλ. (α) *Τὸ ἄπειρον, ἐπὶ ἐκτάσεως* Λέσβ.: *Ἀπ' ἰδῶ ὡς τὸν ἄδδακα*. γ) Ἦ ἀριθμητικὴ Ἀπουλ. (Καλημ.) Πελοπν. (Ἀρκαδ.): *Φσέρει ὄν ἄδδεκο ἐκεῖνο* (γινώσκει τὴν

ἀριθμητικὴν ἐκεῖνος) Καλημ. δ) Λογαριασμός ἄγν. τόπ.: Φρ. *Μὴ μοῦ σκοτίσης τὸν ἄμπακο!* (μὴ με ταράττης! Συνών. φρ. *μὴ με ζαλίσης!*) ε) Βιβλίον ἀριθμητικῆς (πβ. ΝΠολίτ. Παροιμ. 2,163) ἄγν. τόπ.: *Βγάλε τὸν ἄμπακα νὰ ἰδῆς*. 2) Ἄβαξ παιγνίου καὶ ἡ παιδιὰ ἢ παιζομένη ἐπ' αὐτοῦ (πβ. ἀρχ. *ἀβάκιον, ἄβαξ*) Ἦπ. Μακεδ. (Καταφύγ.) Πελοπν. (Ἀρκαδ. Δημητσάν.): Φρ. *Ἀντὰ τὰ λένε 'ς τὸν ἄμπακο!* (εἶναι λόγοι παίζοντος ἀνθρώπου) Δημητσάν. κ. ἄ. *Δὲν παίζουμε τὸν ἄμπακα!* (δὲν ἀστεϊζόμεθα) Ἦπ. 3) Ὡς ἐπιθ. σοφός, ἔμπειρος τέχνης τινὸς Θράκ. (Αἰν. κ. ἄ.): *Εἶναι ἄδδακας 'ς τὰ γράμματα* Αἰν. *Σὶ καθόσα χρόνια τὰ μαθὶ τὰ γράμματα τέλεια κὶ γίν'κι ἄδδακας* Θράκ. *Ἐγινι ἄδδακας 'ς τὰ γράμματα κὶ πρόκονημι* Αἰν.

ἀμπαλατιάζω ἀμάρτ. *ἀμπαλαδιάζω* Κύπρ. *ἀμπαλαδκιάζω* Κύπρ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. *ἀμπάλατος*.

Ἐπιμένω μετὰ πείσματος: *Μὲν ἀμπαλαδιάζης μαζὶν του τῶαί τὸν κόπον σου χάν-νεῖς*.

ἀμπαλάτσιασμα τό, ἀμάρτ. *ἀμπαλάδιασμα* Κύπρ.

Τὸ μεσν. οὐσ. *ἀμπαλάτσιασμα*. Πβ. Μεούρσ. καὶ Δουκ.

Ἐλλειψις ὑπακοῆς, ἀνυποταξία, ἀπειθεία: *Τοῦτος ὁ ἄθροπος ἔδει πολ-λά μγάλον ἀμπαλάδιασμα*.

ἀμπάλατος ἐπιθ. Κύπρ.

Ἀγνώστου ἐτύμου.

Δύστροπος, ἀπειθής, πείσμων, ἀνυπότακτος, ἀνένδοτος: *Ἐν τέλεια ἀμπάλατος τῶαί 'εν ἀκούει εἴντα τοῦ λαλεῖ* (ἔν' = εἶναι. ἔν' = δέν). Πβ. *ἀνάποδος*.

ἀμπάλι ἐπίρρ. Τσακων.

Ἀγνώστου ἐτύμου. Κατὰ Μδέφνερ Λεξ. 19 ἐκ τῆς φρ. *ἄν πάλι*.

Τίνος ἔνεκα, διὰ ποῖον λόγον; Συνών. *γιατί*;

ἀμπαλτσαμάριστος ἐπιθ. Παξ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *μπαλτσαμαριστός <*μπαλτσαμάρω* κατὰ τὰ ἐκ τῶν εἰς -*ίζω* ρ. παράγωγα.

Ἀταρίχευτος, ἐπὶ νεκροῦ. Συνών. *ἀβαλοάμωτος*.

ἀμπαλωσία ἢ, ἀμάρτ. *ἀδαλωσία* Πελοπν. (Μάν.) *ἀμπαλωσά* Πελοπν. (Πάτρ.) κ. ἄ. *ἀναδαλωσά* Πελοπν. (Τρίκκ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. *ἀμπάλωτος*. Ἦ λ. καὶ παρὰ Σομ.

Τὸ νὰ μὴ εἶναι τι *μπαλωμένον*, ἐπιδιωρθωμένον, ἐπὶ ἐνδύματος ἔνθ' ἄν.: *Ἀπ' τὴν ἀμπαλωσά φάνηκαν τὰ κρεάτά της Πάτρ.* *Ἐκουρδελιάστηκαν τὰ σκοπιὰ ἀπὸ τὴν ἀναμπαλωσά Τρίκκ.*

ἀμπάλωτος ἐπιθ. κοιν. καὶ Πόντ. (Τραπ.) *ἀμπάλωτους* βόρ. ἰδιώμ. *ἀδάλωγος* Πελοπν. (Μάν.) *ἀνεμπάλωτος* Πόντ. (Κερασ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *μπαλωτός <*μπαλώνω*. Ἦ λ. καὶ παρὰ Σομ.

1) Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι *μπαλωμένος*, ὁ στερούμενος ἐπιβλημάτων, ἐπὶ τε ἐνδύματος καὶ ἀνθρώπου κοιν.: *Ἀμπάλωτο παπούτσι - πουκάμισο - ρούχο - φόρεμα* κτ. κοιν. *Τὰ παιδιὰ ἀμπάλωτα εἶναι* Τραπ. || Παροιμ. *Τοῦ ράφτ'*

τά πιδιά πιρπατοῦν άμπάλουτα (έπί γονέων άμελούντων τά πρὸς τά τέκνα αὐτῶν οὐχί βαρέα καθήκοντα) Μακεδ.

2) Μεταφ. άκατάρτιστος, άδιόρθωτος Θράκ. (Αίν.)

άμπανιάζω άμάρι. άδανιάζω Πελοπν. (Βούρβουρ. Οίν.)

Έκ τοῦ οὖσ. άμπανός.

Άποκτῶ τὸ χρῶμα τοῦ έβένου, μαυρίζω έξ έπιδράσεως τοῦ καπνοῦ τῆς έστίας, έπί ύφάσματος.

άμπανόξι τό, σύνηθ. άδανόξι πολλαχ. άδανόξι Α. Ρουμελ. (Φιλιππούπ.) άπανόξ Πόντ. (Τραπ. Χαλδ. κ. ά.)

Έκ τοῦ Περσοτουρκ. *abanos*, ὃ εκ τοῦ Έλλην. *έβενος*. Η λ. ύπό τόν τύπ. άμπανόσι παρά Σομ.

Τὸ σκληρὸν καί μέλαν ξύλον τοῦ διοσπύρου (*diospyros*) τῆς τάξεως τῶν έβενωδῶν (*ebenaceae*) ένθ' άν. : Μαῦρος σάν άμπανόξι Πελοπν. || Φρ. *Έγίν'κα άμπανόξ* (έγινα μέλας) Ήπ. *Νά γέν' άμπανόξ!* (νά μείνη μετά τὸν θάνατον αὐτος! Άρά) Ήπ. Συνών. *άμπανόξυλο*, *άμπανός 1*, *έβενος*. [**]

άμπανόξυλο τό, Λεξ. Δεέκ Κομ. Λάουνδ. άμπανόξ'λου Θράκ. (Άδριανούπ.)

Έκ τῶν οὖσ. άμπανός καί ξύλο.

Άμπανόξι, ὃ ίδ. [**]

άμπανός ὁ, έμπανος Κέρκ. Πελοπν. (Βούρβουρ.) άμπανός Πελοπν. (Βούρβουρ.) — Λεξ. Κομ. Δεέκ Λάουνδ. Βλαστ. άδανός Λέσβ. έμπανο τό, Κέρκ. Τῆν.

Έκ τοῦ Ίταλ. *ebano*, ὃ εκ τοῦ Λατιν. *ebenus*, ὃπερ είναι τὸ άρχ. Έλλην. *έβενος*, άντι *άμπανος*, ὃπερ παρά Σομ. Η τοῦ τόνου μετακίνησης κατά τὸ συνών. *άμπανόξι*. Παρά Βλάχ. *έμπανον*.

1) *Άμπανόξι*, ὃ ίδ., Κέρκ. Πελοπν. (Βούρβουρ.) Τῆν. κ. ά. — Λεξ. Κομ. Λάουνδ. : Φρ. *Έγιν' άμπανός* (έγινη λίαν μέλας ὡς τὸ ξύλον τῆς έβένου) Βούρβουρ. *Τὸ χῶμα έγινε έμπανο* (σκληρὸν ὡς τὸ ξύλον τῆς έβένου) Τῆν. Συνών. ίδ. έν λ. *άμπανόξι*. 2) Οίονδήποτε σκληρὸν ξύλον Λέσβ.

άμπαντονάρω Πελοπν. Πόντ. (Οίν.) Χίος κ. ά. *άδδαδονάρω* Κρήτ. Νάξ. *άδδαδονάρω* Θήρ. Νάξ. κ. ά. *άδδαδονάρου* Θράκ. (Μάδυτ.) *άδδαδονάρω* Κρήτ. *άπαδονάρω* Κρήτ. *παντονάρω* Μεγίστ. *παδονάρου* Ίμβρ. *παδονάρω* Θήρ. *παδονάρω* Νάξ. (Άπύρανθ.) Πάρ. *παδονιάρω* Κρήτ. *παντουιάρω* Νίσυρ. *παδονιέρνω* Κρήτ. *άμπαντουναρίζω* Νάξ. *παντουναρίζω* Χίος *παδουναρίζω* Νάξ.

Έκ τοῦ Ίταλ. *abbandonare*. Η λ. καί έν κειμένῳ τοῦ 17ου αἰῶνος. Οί τύπ. εις -ιάρω κατ' άλλα ρήματα ὁμοίως λήγοντα. Πβ. *άκκόμπανιάρω* κττ.

1) Άφίνω, έγκαταλείπω ένθ' άν. : *Έπαδονιάρισές τα* Κρήτ. *Τῆν άμπαντουναρίσεν έδῶ τσαι μῆνες* (ένν. τῆν σύζυγον αὐτοῦ) Νάξ. || Φρ. *Τὰ παδόναρα* (έξέπνευσεν, έπί ψυχορραγοῦντος) Ίμβρ. || Άσμ.

Λέσι μου νά μῆ σ' αγαπῶ καί νά μῆ σ' άδονιάρω, μὰ σὺ κακὸ δὲ μοῦ κάμες, πῶς θὰ σὲ παδονάρω; (*άδονιάρω* = άξιῶ τιμῆς, τιμῶ) Θήρ.

Νόπου μὲ φίλειεν κ' ἤλεε, ποτέ δὸν δὲ μ' άρνάται, τῶρι μὲ παδονιάρισε σάν καλαμζά 'ς τὸ γάβο Άπύρανθ.

Κάμε κλειδι κι αντίκλειδο, κλειδωσε τῆ γαρδιά μου, μὰ 'γὼ θὰ πά' νὰ παδρευτῶ κ' έσὲ θ' άπαδονιάρω

Κρήτ. Συνών. *άμπαντονεύω. 2) Παραμελῶ Νίσυρ. : *Γιὰ σένα έπαντουιάραρα τῆν δουλειά μου* Νίσυρ.

***άμπαντονεύω**, *άδδανδονέγου* Καλαβρ. (Μπόβ.) *άδδανδονιέω* Άπουλ.

Έκ τοῦ Ίταλ. ρ. *abbandonare* κατά τά εις -εύω ρήματα.

Έγκαταλείπω ένθ' άν. : Άσμ.

Τι 'γὼ 'έ τὸ 'δδανδονιέω' οὔτ-τ' ὄραιο σῶμα (διότι έγὼ δὲν έγκαταλείπω τὸ ὄραιο τοῦτο σῶμα) Άπουλ. Συνών. *άμπαντονάρω 1*.

άμπάρα ἡ, Βιθυν. Λυκ. (Λιβύσσ.) *άδάρα* Θράκ. (Αίν.)

Μεγεθ. τοῦ οὖσ. *άμπάρι*.

Μεγάλη άποθήκη. Συνών. *άμπαρος*.

άμπαρακι τό, Θράκ. (Μάλγαρ.)

Υποκορ. τοῦ οὖσ. *άμπάρι*.

Μικρὰ άποθήκη : Άσμ.

Καθὼς γιόμ'σε τ' αὐλακάκι μ' | νὰ γιομίσ' καί τ' άμπαρακι μ'. Συνών. *άμπαρόπουλλο.

άμπαραία ἡ, Πόντ. (Σάντ. Χαλδ.)

Έκ τοῦ οὖσ. *άμπάρι* καί τῆς περιεκτικῆς καταλ. -έα, δι' ἦν ίδ. -εά.

Τὸ περιεχόμενον μιᾶς άποθήκης, ὅσον χωρεῖ μία άποθήκη.

άμπαραη ἡ, Κύπρ.

Άγνωστου έτύμου.

Οἶνος μεθ' άλατος καί κόκκων κοριάννου, εις τὸν ὁποῖον θέτουν επί τινας ἡμέρας τὸ χοιρινὸν κρέας πρὸς κατασκευὴν άλλάντων : *Θὰ κάμω τὰ λουκάνικα, έδει πέντ' έξι μέρες ποῦ έχω τὰ τιτῶζα 'ς τῆν άμπαραην* (τιτῶζα=κρέατα).

άμπάρι τό, *άμπάριν* Κύπρ. Λυκ. (Λιβύσσ.) Πόντ. (Κερασ.) *άμπάρι* κοιν. *άμπάρι* Τσακων. *άμπάρ* Θράκ. (Άδριανούπ.) Μακεδ. Πόντ. (Κοτύωρ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ. κ. ά.) Τῆν. (Κῶμ.) *άδάρ* Θεσσ. Λέσβ. (Πάμφιλ.) Μακεδ. (Χαλκιδ.) Προπ. (Κύζ.) *άρμπάρι* Παξ.

Έκ τοῦ Άραβοτουρκ. *ambara*. Η λ. καί παρά Δουκ. Addenda. (Κατὰ PKretschmer έν Byzant. Zeitschr. 7 (1898) 401 εκ τοῦ Ίταλ. *barra*. Πβ. καί SFraenkel έν Byzant. Zeitschr. 7 (1898) 654 καί CHesseling Mots parit. 34 καί 38). Ο τύπ. *άρμπάρι* κατά τὸ *άρμάρι* ἡ δι' ανάπτυξιν ρ. Πβ. ΦΚουκουλ. έν Άθηνῶ 29 (1917) Λεξικογρ. Άρχ. 85.

Α) Κυριολ. 1) Άποθήκη ξυλίνη ἡ κτιστὴ πρὸς φύλαξιν δημητριακῶν καρπῶν, τροφίμων κττ. κοιν. καί Πόντ. (Κερασ. Κοτύωρ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ. κ. ά.) Τσακων. : *Γεμίζω τ' άμπάρι καρπό.* *Άδειάζω τ' άμπάρι.* *Κρύβομαι 'ς τ' άμπάρι κοιν.* *Τά 'χω 'ς τ' άμπάρι ὅλα μου τὰ γεννήματα* Ήπ. *Άδάρ* γιὰ *ίλαιές* Πάμφιλ. *Έβαλα τὸ σιτάριν μὲς 'ς τ' άμπάριν* Κύπρ. || Φρ. *Η κοιλιὰ αὐτιουνοῦ είναι άμπάρι* (έπί άκορέστου καί άδηφάγου) Στερελλ. (Άρτοτ.) κ. ά. *Τρώει ένα άμπάρι* (συνών. τῆ προηγουμένη) άγν. τόπ.

